

Democrația, care nu poate fi importată

Am uneori impresia că o mână nevăzută ne poartă abil printr-un labirint vicios (...).
Ion HADÂRCĂ, Arena cu iluzii

„Lume a mea de la țară, / cu obrazul țepos și cu palmele iască de munci, / pâine, pâine de casă, cu coaja tare, fierbinte (...)”*, scriai acum ceva timp, și te surprinzi, iată, impusă a te întreba: cum se face că poți continua să locuiești (ori să pretinzi că locuiești) într-un spațiu din care ai plecat?... Se întâmplă asta, cred, pentru că sufletul omului nu e un vas oarecare ca să fie umplut la întâmplare. Sau, poate, pentru că partea substanțială din el nu poate fi completată cu nimic altceva. Poate că el, acest suflet călător, este locuitor de drept doar acolo unde s-a născut, unde a investit substanța sa de fond?...

Fântâna gândurilor colorate,
Ion Găină

„Devi essere deciso a morire per sopravvivere”**, te îngână cumva, de pe o undă învecinată, un gând din Wei Liao Tzu. O fi un răspuns și acesta, dacă privești în urmă-ți, ori la toți acei cărora le-a

fost dat să ajungă la niște limite existențiale și să cunoască inclusiv ce înseamnă exodul. Istoria noastră conservă atâtea exemple demne de respect, și nu e neapărat obligatoriu ca cineva să te considere printre ele. Dar gândul te duce la ei anume, atunci când, aflându-te în cu totul alte spații, surprinzi că duhul tău locuiește continuu în lumea aceea a ta, lume mică, în fond, inclusiv atunci când privești, zi de zi, în față, istoria în mișcare a lumii acesteia, mari, ori poate, cel mai acut, anume atunci. Cum, te întrebi, cum se va răsfrânge asupra lumii tale cursul lumii acesteia mari?... Căci vezi: popoarele care au îmbrățișat de curând calea democrației sunt, de fapt, niște copii inocenți în fața lumii acesteia mari, care le joacă pe degete și din care, de atâtea ori, sunt privite cu o curiozitate de antropolog.

Urmărești cu uimire atitudinea lumii acesteia mari față de tragedia japoneză. S-ar părea că primul și cel mai firesc impuls al acestei lumi ar trebui să fie unul prin excelență spontan, similar celui al omului simplu, de la țară, care înhață iute căldarea cu apă atunci când vede casa vecinului în flăcări. Te lasă în derută reacția inițială, de spectator cumva, al acestei lumi, apoi preocuparea (comprehensibilă, în fond) pentru raza de extindere a radiațiilor de la Fukushima. Atât. Poate că televiziunea italiană a pus accent pe proporțiile dezastrului și, mai puțin, pe cele ale ajutoarelor umanitare?... Așa sau altfel, drama biblică impunea, cred, o solidaritate biblică (și noi ne uimim de reacțiile

atât de... aproximative la tragediile noastre: războiul din 1992, Armata a 14-a, ilegală pe teritoriul nostru, zidul berlinez de pe Prut...).

Lacrimi, Ion Puiu

În timp ce satrapul libian Gaddafi scaldă în sânge propriul popor deșteptat, Apusul privește îndelung teatrul sângeros de pe coasta nord-africană și, într-un sfârșit, ia atitudine ca să apere populația civilă. În timp ce poporul libian este măcelărit de tiranul său fundamentalist, premierul italian Berlusconi ezită îndelung să ia atitudine față de omuciderile în masă ale amicului său, satrapul Gaddafi, regimul căruia l-a susținut ani mulți și cu osârdie (este împins de către opoziția parlamentară,

dar și de către societatea civilă, să ia o decizie clară). În timp ce mii de cetățeni fug disperăți din Libia, în speranța să se salveze agățându-se de coasta Europei (insula Lampedusa), urcând în ambarcațiuni aproximative, sfârșesc, zeci și zeci, la fundul mării, voci autorizate din televiziune se întrebă retoric: *Este sau nu este Libia o țară strategică pentru ONU? Nu e! Și atunci cu ce rost ne-am băgat noi în treaba asta, care anunță un nou Afganistan?... Cu ce rost, dacă știm că democrația nu se importă? Dacă știm că sunt popoare care nu sunt pregătite încă pentru o schimbare democratică? Nu e mai bine să ții violența acasă? Să ții sărăcia acasă? Să controlezi/stăpânești astfel și procesul de emigrare?!... În timp ce tiranul de la Tripoli, folosind civili pe post de scuturi umane împotriva intervențiilor NATO, mai ucide, chiar în zilele de Paști, alți 300 de cetățeni nevinovați, premierul rus Vladimir Putin (și acesta bun prieten cu dictatorul!) se întrebă cu „indignare democratică”: *Ce-i cu vânătoria aceasta a președintelui libian? Cine a împunericit NATO să-lucidă pe Gaddafi?!...**

Pomul vieții, Ion Puiu

După toată experiența noastră amară de 20 de ani, după Cecenia, după Ucraina, după Georgia... mai

putem oare da crezare, gratuit, unor atitudini din afară?... Doar dacă mai suntem copii. *Lumea aceasta mare* (democratică și prosperă, *sic!*) are rațiunile sale pentru a avea față de noi, cei care am scăpat din lagărul socialist, ori față de cei care se smulg acum din lanțuri dictatoriale, un *anume* comportament. Ea va căuta mereu un raport de echilibru care să nu-i dea peste cap liniștea și propria bunăstare. Și liniștea globală, bineînțeles. Cu orice preț. (Prețul îl vom plăti/il plătim, *popoarele fără de noroc.*) *Lumea mare* va discuta cu „regii”, oricare ar fi aceștia, adică cu *formele*, cu *structurile*, oricare ar fi acestea, pentru că ele sunt *alese de popor* (restul, *cum și de ce*, sunt detalii...). Tocmai de aceasta trebuie să avem mare grijă.

Democrația, da, nu poate fi importată. Ea poate fi doar crescută, dezvoltată, într-o țară anume, ea fiind, fără îndoială, rodul unui efort continuu al intelectualității unui neam. „*Vox populi, vox dei*” e un *bestemio*. *Guardate che popolo ha scelto Baraba, a scelto Hitler, a scelto Mussolini, a scelto Polpot!**** – prinzi o opinie în care te regăsești. Dar cum să ridici un popor la nivelul înțelegerii lucrurilor, ca să nu mai aleagă pe Polpot?... Tocmai din acest motiv, în Basarabia, problema educației civice va exista încă mult timp. Și va solicita efortul intelectualului. Acest efort nu are cum să se reverse în van, oriunde în lume s-ar realiza. Și nu e ultimul lucru să faci să se miște spiritul în lume. Și nu e ultimul lucru să faci puținul tău într-o lume care, pentru decenii, te-a exclus. Să faci să te cunoască, să te înțeleagă, să te accepte. Și, în consecință, într-un moment de vârf al destinului tău ca neam, să nu-ți încurajeze satrapul. Nici din ignoranță, nici din indiferență și nici din comoditate sau lașitate. Și aici glasul *societății civile*, cum bine observăm, nu e ultimul lucru.

„**Cursul spre independență: la început ca o himeră, apoi ca o iluzie, ca un vis, apoi ca o Declarație, apoi ca un rezultat al Referendumului și, poate,**

în sfârșit, ca o realitate.**** Și cursul democrației *la noi acasă*, de asemenea. Suntem încă la începuturi.

Îngândurări, Nicolae Dabija

* Trimitere la poemul „Acord final” al subsemnatei. Vezi *Veneția ca un dat*, Editura CARTIER, 2008.

** Din italiană: *Trebuie să fii hotărât să mori pentru a supraviețui.*

*** „*Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu*” – e un blestem. „*Observați că anume poporul a ales pe Baraba, a ales pe Hitler, a ales pe Mussolini, a ales pe Polpot.*”

**** La acel moment, scriitorul și omul politic Ion Hadârcă vorbea despre perspectivele obținerii suveranității, care se conturau *înaintea puciului moscovit* din 19-23 august 1991, în urma înfrângerii căruia toate republicile-surori ex-sovietice, inclusiv RSSM, și-au declarat Independența.